

ERIK ANNERS:

Till minnet av Ivar Anderson

Fil dr Ivar Anderson avled den 19 april 1980 i en ålder av 89 år. Professor Erik Anners, Svensk Tidskrifts just avgångne redaktör och ansvarige utgivare, skriver här om vad Ivar Anderson betydde för tidskriften.

En framstående konservativ publicist och politiker har gått bort. Det är så mycket mer naturligt att vi i kretsen kring Svensk Tidskrift ägnar ett minnesord åt Ivar Anderson, som han var en varm vän och trofast beskyddare av tidskriften.

Han skrev sin första artikel i den år 1919. Den handlade, betecknande nog, om den svenska tidningspressen. Han publicerade sin sista artikel hos oss år 1976. Den var en recension av Bertil Ohlins memoarer.

Ivar Andersons märkliga livsgärning, under vilken han i mer än ett halvt sekel intog en ställning som ledande tidningsman och politiker, skall inte apostroferas här. Så har redan skett annorstädes. Men för tidskriftens del är det skäl att tänka på att han började sina insatser för Svensk Tidskrift såsom ansvarig utgivare åren 1931–32, då en grupp Uppsalastudenter under Ivar Andersons ledning bar ansvaret för den. Under 1950-talet var han sedan vice ordförande i Förlagsaktiebolaget Svensk Tidskrift och inträdde som ordförande åren 1963–69. Från 1969 till 1975 var han ordförande i den stiftelse, som äger aktierna i förlagsaktiebolaget. Han var därjämte regelbunden medarbetare i tidskriften, som hade förmånen att från gång till annan kunna publicera magistrala idépolitiska eller kulturella översiktsartiklar av hans penna liksom exempel på de analytiskt skarpsinniga och klassiskt välskrivna recensioner, för vilka han med rätta var berömd.

När detta – den yttre ramen för hans omsorger om Svensk Tidskrift – presenterats, vill jag gärna ett ögonblick bli mer personlig.

Jag åtog mig år 1957 uppdragen som ansvarig utgivare för och redaktör i Svensk Tidskrift på förslag av Ivar Anderson. Uppgiften var av

flera skäl bekymmersam. Jag tyckte sålunda inte att jag hade den nödvändiga publicistiska och politiska erfarenheten. Men Ivar Anderson övervann mina betänkligheter, inte minst genom att lova att bistå tidskriften med råd och dåd.

Det löftet höll han med stor generositet, och i många år hade kretsen kring tidskriften förmånen av en nära kontakt med honom. Hans råd var ofta värdefulla därför att de var realistiska. Att följa dem var helt enkelt förståndigt – så som han till hela sitt väsen var en klok människa.

Jag fann honom representera en sällsynt kombination av varsamhet och stridbarhet. Hans försiktighet innebar ingen undfallenhet, och när det bar till kunde han taga i på allvar. Ett av mina intressantaste minnen av honom förskriver sig från en debatt i slutet av 1940-talet, där han fick anledning att gå i närkamp med Herbert Tingsten. Alla väntade sig att Ivar Anderson skulle råka illa ut – men ingalunda. Han vann en övertygande debattseger genom att stillsamt punktera Tingstens bländande, men ofta sofistiska verbala bubblor. "Lamm biter varg", viskades det vid bordet.

Det enda område, där jag har några förut-sättningar att bedöma hans politiska insats, är det idépolitiska. Hans inlägg i konservativ idé-politik är ofta idéhistoriskt intresseväckande, därför att han hade den tränade historikerns förmåga att söka efter det som verkligen händer i det som synes ske. Därigenom blev han fram-synt, och mycket av vad han skrivit i ideologis-ka sammanhang står sig märkvärdigt bra än i dag.

Några citat ur en artikel: "Konservativ poli-tik", som han år 1925 publicerade i Svensk

Tidskrift, kan belysa detta.

Om statsmakten säger han sålunda: "Då en fast statlig organisation är förutsättningen för all kultur måste de" (dvs de europeiska kultur-folken) "sträva att återställa den statliga aukto-riteten och återskänka regeringsmakten fasthet". Men å andra sidan säger han att "man har icke velat inse, att en begränsning av de statliga uppgifterna är nödvändig för att staten skall kunna nöjaktigt fylla vissa elemen-tära plikter".

För oss 1980-talets människor, som lever i ett samhälle med en i förhållande till de socialeko-nomiska intressegrupperna svag offentlig makt med alldeles för vidsträckta uppgifter, är hans ord särdeles tänkvärda.

Ivar Anderson har i samma artikel på ett ypperligt sätt formulerat konservatismens och liberalismens ideologiska gemenskap: "Frihet under ansvar är den formel, som förenar den äkta liberalismens idéer med den moderna kon-servatismens. I den för konservativ politik självklara uppgiften att hävda allmänintresset och medborgarnas frihet gentemot enskilda klassers diktatursträvanden ligger också en anknytningspunkt till liberalismens frihetsbe-grepp."

Vad han i artikeln säger om försvarsfrågan är så klarsynt, att man måste anstränga sig för att komma ihåg att hans inlägg kom 1925, inte 1945 eller 1975:

"Båda sakliga och praktiska skäl tala för att den försvarspolitik, som jag vill kalla den kon-servativa, men som jag hoppas skall vinna stöd långt utanför den politiska konservatismens gränser, bör inrikta sig på att skapa något nytt och bättre med ledning av krigserfarenheterna, men med bevarande i största möjliga utsträck-

ning av de nationella formerna, i den mån som den nya teknikens krav kunna inpassas i dessa. Att skapa *förbättrad krigsberedskap*" (I A:s kursivering), "till lands och sjöss, bör vara målet. Den enda avgörande synpunkten måste vara, att försvarets göres effektivt, svarande mot sitt ändamål."

Dessa ord innehåller en varning, som fick en förfärande aktualitet åren 1939-40. Låt oss

hoppas att varningen inte ter sig befogad ännu en gång.

Alla en människas insatser är fotsår i rinnande vatten. Men om Ivar Andersons livsgärning kan man säga att spåren kommer att synas länge. Svensk Tidskrift står bland de många som är tacksamma för vad han tänkt, sagt och skrivit.